

ПИТАННЯ СЛОВОТВОРУ У “ГРАМАТИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ (РУСЬКОЇ) МОВИ” С.СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО ТА Ф. ГАРТНЕРА

Стаття присвячена аналізу розділу «Словотворення» з «Граматики української (руської) мови» С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера. У ній охарактеризовано також використану авторами систему мовознавчих термінів з галузі дериватології у порівнянні зі сучасною.

Ключові слова: словотвір, лінгвістична термінологія, С.Смаль-Стоцький, Ф. Гартнер, «Грамматика української мови».

Дериватологія як окрема галузь лінгвістичних знань з чітко визначеним спеціальним предметом дослідження, власною, властивою саме їй, проблематикою, що у всій своїй сукупності не включалася б до складу якоїсь іншої галузі науки, із виробленою й узвичаєною в науковій практиці системою наукових понять і термінів та перспективними методами наукового дослідження, зумовленими об'єктом вивчення і перевіреними на практиці [Словотвір 1979: 5], остаточно виокремилася в 70-х роках 20 ст. Однак питання словотвору більшою чи меншою мірою розглядалися ще авторами українських граматик початку минулого століття [див., напр., Синявський 1941; Сімович 1921; Тимченко 1907]. До низки таких праць належить і книга видатного українського мовознавця Степана Смаль-Стоцького та його приятеля, філолога-романіста Федора (Теодора) Гартнера (життя і наукова діяльність обох професорів пов'язані з Чернівецьким університетом) «Руська грамматика» (пізніші її видання мають назви «Грамматика руської мови», «Грамматика української мови» і назву, задекларовану в заголовку статті), яка вперше побачила світ 1893 року у Львові. Ця грамматика базується на фонетичному принципі орфографії, тому з її виходом було покладено край численним розходженням у поглядах на правопис у тодішній Галичині. Вона відіграла надзвичайно важливу роль в утвердженні української мови як у побутовому плані, так і в красному письменстві та в науці. Книга двох

авторів мала колосальний успіх, на неї позитивно відгукнулися визначні вчені німецькою, французькою та російською мовами. Підручник української граматики, – на думку В.Сімовича – учня й послідовника ідей професора С.Смаль-Стоцького, – «вартий ... того, щоб більше на нього звертати уваги, бо він одинокий граматичний підручник, який, не тратячи наукового ґрунту, відповідає рівночасно педагогічним вимогам; лиш із нього можна вивчити молодіж граматики» [Сімович 2005, 47]. Важливим є й той факт, – підкреслює В.Сімович, – що «підручник підносить на кожному кроці вагу свідомости законів живої мови, усупереч прийнятому до того часу звичаю – розуміти граматику як збірник правил, які треба обов'язково вивчати напам'ять» [Сімович 2005а: 409].

Значення наукових поглядів С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера, висловлених у «Граматиці», зокрема їх надзвичайно важлива роль у розвої синтаксичної науки вже були предметом висвітлення у розвідках сучасних мовознавців [див., напр., Гуйванюк 2010]. Метою ж нашої статті є аналіз розділу, присвяченого питанням словотвору української мови, при цьому ми опираємося на четверте видання «Граматики», що вийшло у Львові 1928 року. Цій меті підпорядковані такі завдання: визначити місце словотвору в указаній роботі; охарактеризувати основні положення, висловлені авторами щодо творення слів української мови; з'ясувати систему термінів, яку використали мовознавці в названій праці. Аналогічні описи граматики та інших видань початку ХХ ст., присвячених розглядові української мови чи окремих її аспектів, дадуть змогу простежити динаміку поглядів їх авторів на словотвірну підсистему, визначити дериваційний потенціал словотворчих формантів у різні періоди, встановити причини їх продуктивності/непродуктивності.

Книга складається з чотирьох розділів (частей): Часть перша. Звуки [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 3- 25]; Часть друга. Словотворенне [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 26-60]; Часть трета. Відмінюванне [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 61-108]; Часть четверта. Складня [Смаль-Стоцький,

Гартнер 1928: 109-166]. Питання словотвору української мови, як видно, не розглядаються в системі інших лінгвістичних галузей, їм присвячена окрема частина «Граматики», яка так і називається – «Словотворення». (Тут і далі зберігається правопис авторів «Граматики». – Л.П.). За визначенням С.Смаль-Стоцького й Ф.Гартнера, словотворення – це наука, яка вчить, «відкіля беруться пні і як їх уживаємо до творення нових слів» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 29]. Автори зазначають, що нові слова в мові творяться трьома способами: 1) суфіксальним – «на старім пні наростуть іззаду наростки»; 2) префіксальним – «до старого пня приставимо зпереду приставки»; 3) складанням – «два старі пні зложаться в один новий» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 33-34].

Наголошуючи на тому, що наростки «становлять творчу силу мови: а саме через такі загально зрозумілі додатки ззаду до готових вже слів творимо з тих слів нові слова, що дістають таким чином зовсім інші, відмінні від старих слів значіння, але все таки мають з ними якусь звязь; відтак служать наростки также і на те, аби в поняттях, виражених старими словами, зазначувати різні відтінки і зміни» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 34], дослідники поділяють їх на іменникові («для творення іменників»), прикметникові («для творення прикметників»), дієслівні («для творення дієслів»), прислівникові («для творення прислівників»). «Приглянувши ся зблизька словам, утвореним якимнебудь наростком, можемо зміркувати, в яким напрямі наросток змінює або відтінює значіння первісного слова або пня» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 34]. Як зауважують мовознавці, «яке значіння має кожний наросток, се каже Українцеві живе чуття мови», хоча, стверджують далі, у багатьох словах є й такі суфікси-наростки, які втратили своє значення і за допомогою них нові слова вже не утворюються. Напр., -ь, -а, -о (*грім, коса, молоко*), -їь, -ја, -је (*плач, капля, ложе*), -ръ, -ра, -ро (*дар, міра, ребро*), -ьва, -оба (*просьба, злоба*), -тва (*молитва*) та ін. Далі наводяться найчастіше вживані суфіксальні форманти, з'ясовуються їх значення та подаються численні приклади.

За спостереженнями авторів, для деривації назв діячів від дієслівних основ використовується в українській мові велика кількість суфіксів-наростків, а саме: *-тель, -(е)ць, -ч, -ач, -ар, -яр, -ак, -як, -ун, -аль, -алья:* *учитель, купець, слухач, пекар, різак, свистун, коваль, праля.* Суфікси *-ик, -иця, -(е)ць, -иця, -ак, -як, -яга* служать для утворення від прикметникових та дієприкметникових основ іменників зі значенням «особа за якоюсь прикметою»: *ученик, учениця, чернець, черниця, голяк, добряга.* Деривація десубстантивів на позначення «назв робітників від знарядю або предмету роботи» здійснюється за допомогою словотворчих формантів *-ар, -яр:* *весляр, вівчар.* «Назви осіб по приналежності до краю, народу, стану» утворюються від іменників за допомогою таких суфіксів, як *-ин, -янин (-анин), -ян, -(е)ць:* *болгарин, римлянин, селянин, коломисць.* Для творення «назв осіб або звірят по приналежності до якогось роду» від іменників служать наростки *-ич, -енко, -івна, -юк, -я(т), -ятко:* *панич, Максимович, Шевченко, міщанчук, курча, качатко.* Розгалуженою є система словотворчих формантів для деривації «назв жінок, самиць» від основ іменників: *-иця, -иня, -иха, -ова, -ева, -ка:* *цариця, лисиця, богиня, ковалиха, братова, королева, голубка.* Досить широко представлені у «Граматиці» суфікси суб'єктивної оцінки. Для позначення здрібнілості й пестливості використовуються наростки *-к, -ка, ко-, -очок, -очка, -очко, -ечок, -ечка, -ечко, -ичок, -ичка, -енька, -їнка, -енько, -ейко, -онько, -ойко, -онька, -ятко, -яточко, -иченько, -иченька, -инка, -ик, -чик, -(е)ць, -уня, усь, уся:* *татко, ягідочка, бережечок, сестричка, батечко, соколонько, лісойко, рибонька, кониченько, травиченька, сорочинка, воробчик, церковця, бабуня, оченята, Івась, Петрусь, бабуся.* У межах цієї ж групи розглядається і суфікс *-ина* (дівчина, хатина), який у сучасній дериватології кваліфікують як формант зі значенням одиничності (*квасолина*) чи збірності (*городина*). Значенням збільшеності й згрубілості наділені суфікси *-исько, -ище, -ака, -яка, -юк, -юка, -уга, -юга, -ач, -уля, -ло:* *хлопчисько, дівчище, коняка, каменяка, злodyга, носач, дівуля, балакайло.*

Інвентаризовані в аналізованій граматиці також наростки для творення похідних зі значеннями «назви самців»: *-ак* (*гусак, лошак*); «назви знарядів, предметів до якоїсь роботи»: *-ло, -сло, -иво* (*рало, кресиво, паливо*); «назви місця, де щось діється або є»: *-исько, -ище, -ня, -зня, -арня, -альня, -івня*, (*житнисько, робітня, кузня, книгарня, читальня, возівня*); «назви чинности, події, стану і їх добутків»: *-тє, -енє, -інє, -анє, -уванє, -ованє, -іт, -ина, -ок, -ун(о)к* (*жи(т)тє, чита(н)нє, друкова(н)нє, шепіт, тканина, оглядини, достаток, подарунок*); «назви прикмет»: *-ина, -ота, -ета, -ість, -ощі, -ство* (*величина, доброта, молодість, гордощі, братерство*); збірні назви: *-є, -ина, -изна, -ство, -иво, -єро* (*волося, баранина, білизна, товариство, печиво, семеро*); «назви поодиноких осіб або річий від матерії або прикмети»: *-(о)к, -ник, -ина, -изна, -иня, -иця, -ух* (*білок, забудько, людина, пустиня, в'язниця, кожух*). У «Граматиці» звернено увагу також на творення нових слів від прийменниково-відмінкових форм іменників за допомогою різних суфіксальних формантів: *піднебі(н)нє, безголов(л)є, понеділок*.

У системі прикметникового словотвору найпоширенішими наростками, за спостереженнями авторів, є *-ів, -овий, -їв, -евий, -овний, -євний, -ин, -ий, -ячий, -ський*, які використовуються для творення присвійних прикметників від іменникових основ (*братів, духовний, мамин, божий, дитинячий, хазяйський*). Систематизовані словотворчі суфікси, що служать для деривації від іменникових основ похідних із такими значеннями: «прикмети від матерії» (*-яний, -овий, -євий, -ний*: *капустяний, паперовий, срібний*), «прикмети від тих річий, які у когось є» (*-атий, -итий, -овитий, -астий, -ястий, -истий, -авий, -явий, -ивий, -ливий, -ний*: *крилатий, грошовитий, гранчастий, голосистий, терпеливий, розумний*), «прикмети походження, приналежності, породи» (*-ський, -івський, -овий, -акий, -ястий*: *морський, батьківський, попелястий*). Від дієслівних основ за допомогою суфіксів *-ний, -истий* утворюються прикметники зі значення «прикмети, взяті від того, що з особами або річами має діяти ся» (*непохитний, запалистий*), а за допомогою суфіксів *-ний (-альний), -истий* – зі значенням «прикмети, взяті

від того, що особи або річи діють» (*огрівальний, танцюристий*). Як і в системі іменникових суфіксальних формантів, велику групу складають ті, які позначають «здрібнілі і песливі прикмети»: *-кий, -еський, -есенький, -ісінький, -іський (невеличкий, маленький, малесенький, маліський)*, до цієї ж групи зачислені і *-оватий, -уватий, -овитий, -авий, -явий (круглуватий, білявий, слабовитий)*, які у сучасній дериватології тлумачать як такі, що виражають неповноту вияву ознаки. Окремо виділені у «Граматичі» формотворчі суфікси для деривації «степенованих прикмет», до них належать *-ший, -і(й)ший, -іщий: менший, добрійший, добріший*. Звернено увагу на явище суплетивізму при творенні вищого (в аналізованій книзі – «другого») ступеня порівняння: *«добрий, ліпший і лучший (у звичайнім того слова значінню), добрійший, добріщий (супротив інших людей); злий, гірший; злійший, зліщий (лютіший); великий, більший; малий, менший, малійший, маліщий»*. Також виокремлені суфікси, які служать для творення прикметників з такими значеннями: «прикмети, взяті від часу і місця» (*-ній (-ний), -шний, шній: послідній, горішний, домашній*), «збільшені прикмети» (*енний, енний: довженний, довжезний*).

Серед дієслівних суфіксів подані такі: *-ну-, -і-, -а-, -и-, -ува-, -юва-*. Як і в іменниковому та прикметниковому словотворенні, звернено увагу на дієслівні наростки зі значенням пестливості: *-к- (їстки), -оньк- (робитоньки), -еньк-, -очк-, -унечк-, -усеньк-, -ць (купці, спатунцяй), -усь (ходусі – інфінітив і наказ)*. Вони присутні у морфемних структурах форм інфінітива (у «Граматичі» – дієіменника) та наказового способу («приказового»). Тут хочеться зауважити, що використання здрібніло-пестливих наростків у системі всіх лексико-граматичних розрядів слів є надзвичайно поширеним явищем в українській мові, що відображено не лише в аналізованій праці. Підтвердження цього знаходимо і в інших граматиках початку ХХ ст. На таку особливість української мови свого часу звернув увагу відомий мовознавець, автор «Граматики української мови для самонавчання в допомогу шкільній науці» В.Сімович, який зазначав: «здрібнілих та песливих

форм уживає наш народ дуже радо і при кожній нагоді. Не тільки в розмові з дітьми, не тільки тоді, коли хочемо викликати до себе співчуття, ... не тільки тоді, як виявляємо свій смуток чи радощі, не тільки балакає зі собою песливими словами пара закоханих, не тільки стрічають ся вони в віршах, у вязаній мові – але й так, у звичайній бесіді, при всяких нагодах, і то без огляду на те, який зміст розмови» [Сімович 1921, 116].

У системі суфіксів, що служать для творення прислівників, подано: -*ма*, -*ми* (*вельми*, *сторчма*), -*де*, -*уди* (-*уда*) (*всюди*, *всюди*), -*гда*, -*гди*, -*ді* (*оногди*, *тогди*, *тоді*). Звернено увагу також на творення прислівників від відмінкових форм іменних частин мови (*верхом*, *часом*, *ходою*, *більше*, *глибше*), а також від дієслів (*може*, *хоть*, *хоч*, *відай*).

Дослідники звертають увагу на існування похідних суфіксальних формантів, які «українська мова зложила собі згодом із двох первісно окремих наростків ... так, що не відчуваєть ся вже більше двох різних наростків і уживає їх мова тепер як поєдинчих наростків для творення нових слів» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 34-35]. До таких, на їх думку, належать: -*тє*, -*анє*, -*ованє*, -*очок*, -*очко*, -*ечка*, -*очко*, -*енька*, -*ятко*, -*арня*, -*альня*, -*ович*, -*аний*, -*ований* та ін.

Аналізуючи префікси, автори «Граматики» зазначають, що «приставки се переважно приіменники, що як приіменники мають своє осібне значінне. Те своє значінне вносять вони з собою в спроставковане слово і тим спричиняють у поняттях, виражених сим словом, ріжні відтінки і зміни» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 43]. Найбільшу групу складають приставки-префікси, за допомогою яких утворюються дієслова від дієслів: *в-*, *вз-* (з варіантами *з-*, *уз-*, *воз-*, *вос-*, *вс-*, *с-*), *ви-*, *від-* (з варіантами *відо-*, *віді-*, *од-*, *от-*), *до-* (*ді-*), *за-*, *з-* (з варіантами *зо-*, *зі-*, *зу-*, *со-*, *с-*, *із-*, *зн-*, *сн-*), *на-*, *над-* (*наді-*), *об-* (*о-*, *обо-*, *обі-*), *пере-*, *під-* (*підо-*, *піді-*, *под-*), *по-* (*пі-*, *па-*), *пред-* (*перед-*, *передо-*), *при-*, *про-*, *роз-* (*розі-*), *у-*. Наведено також префіксальні форманти, що функціонують у системі іменникового (*без-*, *безо-*, *пра-*: *безмір*, *безліття*, *прадід*) та прикметникового словотвору (*без-*, *безо-*, *пра-*, *пре-* та

формотворчий *най-*: *беззубий, прастарий, премилый, найдальший*). Як пересвідчуємося, автори при аналізі префіксів-приставок скрупульозно подають усі їх можливі фонетичні варіанти-видозміни, демонструючи цим, що «засоби звукового сполучення слів, себто засоби на те, щоб усувати небажане звукосполучення і утворювати бажане, в українській мові надзвичайно різноманітні. Зі звукового погляду наша мова дуже гнучка і легка до віршування» [Сімович 1921: 23].

Велику увагу звернули автори на творення за допомогою різних префіксів та суфіксів форм доконаного й недоконаного виду дієслів.

На сторінках «Граматики» не зафіксовано жодного іншомовного форманта для творення слів української мови.

Складання як спосіб словотворення представлене такими типами: 1) «імя + імя» (*азбука, великдень, дванадцять (два на десять); хліб-сіль, один-єдиний*), 2) «пень іменний + імя» (*чорнобривий, білобокий, легкодух*), 3) «цілі гадки», особливо форма наказового способу з іменником (*заверниголова, пройдисьвіт, незабудька, любимене, незнатищо*). Серед прикладів іноді трапляються деривати, які помилково наведені як ілюстрації того чи іншого способу словотворення. Наприклад, слова *хлібороб, свинопас* автори вважають такими, що утворені від двох іменних основ. У межах цього способу С.Смаль-Стоцький і Ф.Гартнер розглядають сполучення заперечної частки («перечки») *не* зі словами різної частиномовної належності (*ненавидіти, неслава, незрячий*), які з погляду сучасного не кваліфікуються як складні.

Не поодинокими у «Граматиці» є стислі історичні коментарі з метою пояснення певних змін, які відбуваються при творенні деяких слів, наприклад, змін, зумовлених занепадом зредукованих голосних («голосівок») *ь* і *ъ*, тлумачення значень окремих суфіксів та префіксів, у яких через фонетичні закони чи з інших причин «затьмарилася» внутрішня форма (*въз-* – *вгору*). Це, на наше переконання, позитивно характеризує книгу двох лінгвістів. Такі короткі авторські екскурси в історію полегшують сприймання

тексту, пробуджують у мовця інтерес до глибшого пізнання деяких мовних закономірностей, спонукають до свідомого засвоєння аналізованого матеріалу. Читач у такому випадку не сліпо сприймає написане, а й сам намагається зрозуміти певні закономірності творення різних груп похідних, чи, навпаки, відхилення від них, бо, як зазначають автори, «в яких ріжних-преріжних значіннях уживають ся поодинокі слова, се показує словар. Як у чужих мовах, так і в своїй рідній мові треба все як найстараннійше добирати найвідповідніших слів для вираження того, що думаємо» [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 60].

Коротко зупинимося на системі мовознавчих термінів у галузі словотвору, якими послуговуються автори аналізованої граматики. Адже саме С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера вважають творцями сучасної граматичної термінології української мови. Вони розробили теорію терміна, в основу якої покладено внутрішню форму слова й наукове визначення, що закріплюється за відповідною назвою; творчо використали термінологію своїх попередників, закріпили традицію вживання власних термінів і запозичених, що узвичаїлися українською мовою, ввели у практику граматичної термінології десятки термінів, які з відповідними змінами (або й без них) стали цінним надбанням української граматичної науки [Панько, Кочан, Мацюк 1994: 55]. Сучасним термінам *префікс* та *суфікс* у «Граматиці» відповідають *приставка* та *наросток*: *В українській мові маємо багато розмаїтих **наростків*** [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 34]; *Найбільше **приставок** служить особливо до творення дієслів із дієслів* [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 43]. Засвідчено кілька похідних слів від названих термінів. Зокрема, префіксальний і суфіксальний способи словотворення іменуються авторами аналізованої праці однослівними номінаціями – відповідно як *приставкованнє* й *наросткованнє*: ***Наросткованнє** служить, як бачимо, не тільки до того, щоби творити дієслова взагалі, але також, щоби для одного і того самого дієсловного поняття утворити відповідні собі ріжні види дієслова* [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 49]; *Ще иньшим*

способом творення нових дієслів у живій мові є **приставкованнє** [Смаль-Стоцький, Гартнер: 49]. Слова, утворені за допомогою префіксів, у «Граматичі» називаються *сприставкованими*: ...коли поєдинче дієслово є вже само собою доконане, творимо до **сприставкованих** дієслів доконаних... відповідні нові дієслова недоконані [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 50]. Слова, у морфемному складі яких відсутній префікс, – *безприставкові*, якщо ж немає суфікса – *безнароткові*: *Багато безприставкових* дієслів, особливо ж дієслова **безнароткові**, є вже через значіннє самого кореня недоконаними (*протяговими*) [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 48]. Основа словоскладання в аналізованій праці не розглядаються як різні способи деривації й об'єднані одним терміном *зложеннє*: *Найзвичайннше зложеннє* творить ся таким робом, що до одного імені долучуєть ся зпереду друге або іменний пень [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 45]. Основа слова – це *пень*: **Пень** є та частина слова, що є основою всяких єго форм [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 29]. Деякі з використовуваних у «Граматичі» термінів збігаються з усталеними в сучасній мовознавчій терміносистемі. До таких у галузі словотвору належать слова *корінь*, *закінченнє*: **Корінь** може zarazом бути пнем слова [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 33]; *Понайбільше пень* слів виводить ся щойно з **кореня** через додатки та через зміну голосівок [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 33]; *Прикметники, найбільша часть* заіменників і деякі числівники мають для всіх трох родів особні **закінчення** [Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: 62].

С.Смаль-Стоцький і Ф.Гартнер використовують у своїй праці в галузі словотвору власне українські мовознавчі терміни та терміносполуки з прозорою внутрішньою формою, адже, за словами Н.Ф.Клименко [Клименко1991: 95], «термінологію науки повинні жити соки рідної мови, тоді вона стає гнучкою і витривалою». А з огляду на загрозливу тенденцію засилля української мови чужомовними термінами все більше лінгвістів сьогочасся висловлюють думки про те, що варто всіляко оберегати й розвивати питому мовознавчу термінологію, а також повернути до неї серед

інших такі слова, як *наросток* та *приросток* [Пономарів 2002: 116; Селігей 2007: 5].

У граматиках початку ХХ ст., як зазначає В.В.Грещук, добре репрезентована рання традиція у дослідженнях словотворення, у рамках якої словотворчі морфеми інвентаризуються, визначаються значення дериваційних формантів [Грещук 2009: 21]. З погляду сучасного, коли всі мовознавчі дослідження здійснюються у руслі ЯК-, НАВІЩО/ЧОМУ-лінгвістики (терміни взяті з уже названої праці В.В.Грещука [Грещук 2009: 95]), такі описи словотвірної системи мови, які подані зокрема і в «Граматиці української (руської) мови» С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера, видаються примітивними, однак вони були першими кроками на шляху становлення словотвору, саме вони закладали підвалини для виділення дериватології в окрему галузь лінгвістичних знань.

Література

Гуйванюк 2010: Гуйванюк, Н. «Складня» Степана Смаль-Стоцького крізь призму сучасних наукових парадигм [Текст] / Н.Ф.Гуйванюк // Українська мова. – 2010. – № 1. – С. 3-15.

Грещук 2009: Грещук, В.В. Словотвір у сучасній науковій парадигмі [Текст] / В.В.Грещук // Грещук В. Студії з українського мовознавства: Вибрані праці / Упор. Р.Бачкур. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. – С. 19-28.

Клименко 1991: Клименко, Н.Ф. Як народжується слово [Текст] / Н.Ф.Клименко. – К., 1991. – 288 с.

Панько, Кочан, Мацюк 1994: Панько, Т.І., Кочан, І.М., Мацюк, Г.П. Українське термінознавство [Текст] / Т.І.Панько, І.М.Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.

Пономарів 2002: Пономарів, О.Д. Культура слова. Мовностилістичні поради [Текст] / О.Д.Пономарів. – К., 2002. – 240 с.

Селігей 2007: Селігей, П. Що нам робити із запозиченнями? [Текст] / П.Селігей // Українська мова. – 2007. – № 3. – С. 3-16.

Синявський 1941: Синявський, О. Норми української літературної мови [Текст] / Олекса Синявський. – Львів : Укр. Видавництво, 1941. – 360 с.

Сімович 1921: Сімович, В. Граматика української мови для самонавчання в допомогу шкільній науці / Друге видання з одмінами і додатками [Текст] / В.Сімович. – Київ-Ляйпціг, 1921.

Сімович 2005: Сімович, В. Декілька слів про науку граматики української мови в наших середніх школах та про підручник професора Стоцького і Гартнера «Руська граматика» [Текст] / В. Сімович // Сімович В. Праці у двох томах. Т. 1: Мовознавство / Упорядкування і передмова Людмили Ткач. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. – С. 31-47.

Сімович 2005а: Сімович, В. Наукова діяльність академіка Смаль-Стоцького [Текст] / В. Сімович // Сімович В. Праці у двох томах. Т. 1: Мовознавство / Упорядкування і передмова Людмили Ткач. – Чернівці : Книги ХХІ, 2005. – С. 407-417.

Словотвір 1979: Словотвір сучасної української літературної мови [Текст] / Гнатюк Г.М., Городенська К.Г., Грищенко А.П., Клименко Н.Ф., Ковалик І.І., Родніна Л.О., Русанівський В.М., Юрчук Л.А. – К. : Наукова думка, 1979. – 408 с.

Смаль-Стоцький, Гартнер 1928: Смаль-Стоцький, С., Гартнер, Ф. Граматика української (руської) мови. Четверте видання [Текст] / С. Смаль-Стоцький, Ф.Гартнер. – Львів, 1928. – 209 с.

Тимченко 1907: Тимченко, Є. Українська граматика [Текст] / Євген Тимченко. – 1907. – 180с.

Стаття посвящена аналізу раздела «Словообразование» из «Грамматики украинского языка» Степана Смаль-Стоцкого и Федора Гартнера. В ней охарактеризована также использованная авторами

система лінгвістических термінів із області дериватології в порівнянні з сучасною.

Ключевые слова: *словообразование, лінгвістическа термінологія, Степан Смаль-Стоцький, Федор (Теодор) Гартнер, «Граматика українського мови».*

This article is devoted to the analysed chapter «Wordbuilding» from «Grammar of the Ukrainian language» by Stepan Smal-Stockyi and Teodor Gartner. It also deals with the authors' system of linguistic terms from the sphere of wordbuilding, which is characterized in comparison with modern one.

Keywords: *wordbuilding, linguistic terminology, Stepan Smal-Stockyi, Teodor Gartner, «Grammar of the Ukrainian language».*

Пена Л.І. Питання словотвору у «Граматичі української (руської) мови» С.Смаль-Стоцького і Ф.Гартнера // Лінгвістичні студії: збірник наукових праць / Донецький національний університет. Наук. ред. А.П.Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – Випуск 23. – С. 67-71.